

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Економічний факультет
Кафедра менеджменту

Маріанна Кохан

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до підготовки та оформлення
індивідуальної самостійної роботи

КРИЗОВА ЕКСПРЕС-ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ

з курсу

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТА АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ

Львів 2021

Рекомендовано до публікації
кафедрою менеджменту,
протокол № 9 від 04 червня 2021 р.

Уклала доц. Кохан М.О.

Рецензенти: *д.е.н., проф. Кундицький О.О., к.е.н., доц. Вихлюк М.І.*

Кохан М.О. Методичні рекомендації щодо підготовки та оформлення індивідуальної самостійної роботи «Кризова експрес-діагностика фінансового стану» з курсу «Економічна безпека та антикризове управління» для студентів освітньої програми «Менеджмент організацій та адміністрування» освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» [Електронний ресурс]/ М.О. Кохан; система управління електронним курсами ЛНУ ім. І. Франка moodle. 2021. 42 с.

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2021

ЗМІСТ

Вступ	3
Завдання до виконання	4
1. Вибір об'єкта дослідження	6
2. Вихідні дані фінансової звітності	7
3. Експрес-аналіз ефективності діяльності	8
4. Оцінювання ефективності за моделлю Дюпон	15
5. Оцінювання платоспроможності	20
6. Оцінювання фінансової стійкості	25
7. Прогнозування банкрутства	30
8. Формування загальних висновків	34
9. Підготовка аналітичної записки	35
10. Захист та оцінювання роботи	38
Перелік рекомендованих джерел	39
Додатки	40

ВСТУП

Індивідуальне навчально-практичне завдання виконується відповідно до навчальної програми з нормативної дисципліни «Економічна безпека та антикризове управління» освітньо-професійної програми «Менеджмент організацій та адміністрування» освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр».

Виконання індивідуального навчально-практичного завдання студентами є складовою навчального процесу та активною формою самостійної роботи студентів.

Методики та техніки, описані у методичних рекомендаціях також включаються до матеріалу, який перевіряється в межах модульного та підсумкового контролю з дисципліни «Економічна безпека та антикризове управління».

Головною метою роботи є набуття та контроль професійно-орієнтованих навичок з кризового менеджменту, що ґрунтуються на застосування практичного інструментарію, поданого серед іншого в лекційному матеріалі.

Навчальними цілями виконання роботи є:

1. закріпити й поглибити теоретичні знання, здобуті в процесі вивчення дисципліни;
2. сформувати вміння самостійно працювати із фінансовою звітністю, розраховувати та інтерпретувати ключові фінансово-економічні показники з урахуванням специфіки та динаміки зовнішнього середовища;
3. на основі розрахункових даних, отриманих результатів, самостійного дослідження стану зовнішнього середовища робити аналітичні висновки та давати оцінку, а також формулювати рекомендації для ухвалення управлінських рішень;
4. закріпити навички правильного оформлення ділової та розпорядчої управлінської документації;
5. наблизити теоретичний курс до практичної діяльності, що є особливо важливим для розвитку компетентностей, актуальних для роботодавців.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ

Індивідуальна самостійна робота полягає у виконанні та оформленні таких завдань

1. Вибір об'єкта дослідження та отримання вихідної інформації.
2. Робота із звітністю та формування бази вихідних даних
3. Експрес-аналіз ефективності діяльності
4. Аналіз за моделлю ефективності Дюпон
5. Оцінювання платоспроможності
6. Оцінювання фінансової стійкості
7. Прогнозування банкрутства
8. Формування загальних висновків
9. Підготовка аналітичної записки
10. Оформлення завдання і здача на перевірку
11. Захист індивідуального завдання

Номер варіанта самостійної роботи студент вибирає відповідно до номера за списком у журналі групи за погодженням із старостою групи та викладачем.

Академічна доброчесність. Очікується, що студенти будуть дотримуватися правил академічної доброчесності при виконанні завдання, зокрема будуть виконувати роботу самостійно, при виникненні труднощів своєчасно будуть звертатися до викладача, не будуть обманювати та списувати. Якщо у процесі підготовки та захисту індивідуального завдання будуть виявлені **ознаки академічної недоброчесності** студентами, а передусім несамостійне виконання роботи, списування, обман – **завдання не буде зараховано**. Можливості повторного захисту чи іншої форми зарахування завдання в межах семестру надано не буде.

1. ВИБІР ОБ'ЄКТА ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОТРИМАННЯ ВИХІДНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Відповідно до номера студента в списку групи необхідно визначити варіант роботи та підприємство, на матеріалах якого буде проводитися експрес- діагностика. За гіперпосиланнями перейти на сторінку із звітністю підприємства та завантажити фінансову звітність за останній період. Шукаємо за каталогами у розділах «Акціонерам», «Інвесторам», «Фінансова звітність» файл "Річна інформація емітента цінних паперів» або відповідні форми фінансової звітності.

Зберегти в окремому файлі, а за можливості – роздрукувати форму 1 Баланс та форму 2 Звіт про фінансові результати.

Таблиця 1

Розподіл об'єктів кризової діагностики та джерела вихідних даних

Номер	Підприємство	Джерело звітності
1, 16	АТ «УКРПОШТА»	https://www.ukrposhta.ua/doc/annual-reports/final_financial_statements_mandatory_ukr.pdf
2, 17	ПАТ «УКРТЕЛЕКОМ»	https://ukrtelecom.ua/about/accounting/regulyarna-richna-informatsiya/zvit-za-2020-rik/
3, 18	КИЇВСТАР	https://kyivstar.ua/uk/about/about/partners
4, 19	ГАЛИЧФАРМ	https://www.galychpharm.com/shareholders/financial.html
5, 20	ПрАТ «Концерн Електрон»	http://electron.ua/file/2021.05.196501.pdf
6, 21	ПрАТ «ВФ УКРАЇНА»	https://www.vodafone.ua/company/investors/zvityta-rezultaty/finansovi-rezultaty
7, 22	ПАТ «Концерн Хлібпром»	https://hlibprom.com.ua/investor/
8, 23	ПАТ «Концерн Галнафтогаз»	https://www.okko.ua/investoram
9, 24	ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»	http://kcf.roshen.com/
10, 25	ПАТ «Оболонь»	https://obolon.ua/ua/about/shareholders
11, 26	ПАТ «Карлсберг Україна»	https://carlsbergukraine.com/kompan-ya/aktsioneram/zagal-na-nformaf-ya/
12, 27	ПАТ «Укргаз видобування»	https://ugv.com.ua/page/docs?count=1
13, 28	ПАТ «Київпроект»	http://kyivproekt.com/cms/finance.html
14, 29	ПАТ "УКРТРАНСГАЗ"	https://utg.ua/utg/about-company/reports.html
15, 30	ПАТ «Арселор Міттал Кривий Ріг»	https://ukraine.arcelormittal.com/index.php?id=300

2. ВИХІДНІ ДАНІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Таблиця 2

Перелік умовних позначень показників та джерел даних звітності

Умовне позначення	Назва показника	Шифрування звітності	
		Звіт	Рядок
А	Активи	Б №1	1300
А _М	Амортизація	ФР №2	2515
В _А	Адміністративні витрати	ФР №2	2130
В _З	Витрати на збут	ФР №2	2150
В _М	Матеріальні витрати	ФР №2	2500
В _{ОП}	Витрати на оплату праці	ФР №2	2505
ВК	Власний капітал	Б №1	1495
ВМП	Витрати майбутніх періодів	Б №1	1170
ГК	Грошові кошти	Б №1	1165
Д	Дебіторська заборгованість	Б №1	1125+1130+1155
ДЗ	Довгострокові зобов'язання	Б №1	1595
З	Запаси	Б №1	1100
ОА	Оборотні активи	Б №1	1195
ОВ	Операційні витрати	ФР №2	2550
ОП	Операційний прибуток / збиток	ФР №1	2190/2195
П	Пасиви	Б №1	1900
ПА	Позаоборотні активи	Б №1	1095
ПЗ	Поточні зобов'язання	Б №1	1695
ПФІ	Поточні фінансові інвестиції	Б №1	1160
СВ	Собівартість	ФР №2	2050
ЧД	Чистий дохід	ФР №2	2000
ЧП	Чистий прибуток/збиток	ФР №2	2350/2355
Б №1	Форма №1 Баланс		
ФР №2	Форма №2 Звіт про фінансові результати		

3. ЕКСПРЕС-АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Відстежити динаміку основних результуючих показників – активів, валового доходу, витрат та фінансового результату (прибутку/збитку)

У цій частині завдання необхідно порахувати абсолютні та відносні відхилення за останній рік – абсолютні та відносні темпи приросту показників:

- *A, обсяг активів*
- *ЧД, чистий дохід*
- *ОВ, операційні витрати*
- *ЧП, фінансовий результат: чистий прибуток/збиток*

Абсолютний приріст - це показник ряду динаміки, який характеризує на скільки одиниць змінився рівень показника порівняно з рівнем попереднього або базового періоду. У нашому випадку попередній період збігається із базовим, а показники абсолютного приросту розраховуються за формулами нижче.

Абсолютний приріст для показників балансу розраховується як різниця між значенням показника на кінець періоду та його значенням на початок періоду.

$$\Delta \text{Показника} = \text{Показник}_{\text{кін}} - \text{Показник}_{\text{поч}}$$

Абсолютний приріст для показників звіту про фінансові результати розраховується як різниця між значенням показника за звітний період та його значенням за попередній період.

$$\Delta \text{Показника} = \text{Показник}_{\text{звіт}} - \text{Показник}_{\text{попер}}$$

Темп приросту – це відносний показник ряду динаміки, який показує на скільки % змінився поточний рівень показника, порівняно з попереднім або базовим періодом.

Темп приросту для показників балансу розраховується як відношення абсолютного приросту показника до його значення на початок періоду

$$\text{Темп приросту} = \frac{\Delta \text{Показника}}{\text{Показник}_{\text{поч}}} * 100\%$$

Темп приросту для показників звіту про фінансові результати розраховується як відношення абсолютного приросту показника до його значення на попередній період

$$\text{Темп приросту} = \frac{\Delta \text{Показника}}{\text{Показник}_{\text{поп}}} * 100\%$$

- **Внесіть отримані дані в таблицю і прокоментуйте результати**

Таблиця 3

Аналіз динаміки основних результуючих показників АТ «УКРПОШТА» за 2019-2020 рр.

	Значення на кінець періоду/ за звітний період	Значення на початок періоду/ за попередній період	Абсолютне відхилення, Δ показника, -/+ , тис. грн.	Відносне відхилення, Темп приросту, %
Активи				
Чистий дохід				
Операційні витрати				
Чистий прибуток/збиток				

3.2. Розрахувати основні показники рентабельності реалізації продукції та надати оцінку

Рентабельність – відносний показник економічної ефективності. Рентабельність комплексно відображає ступінь ефективності використання матеріальних, трудових і грошових ресурсів. Коефіцієнт рентабельності розраховується як відношення прибутку до активів, ресурсів або потоків, що її формують.

Може виражатися як в прибутку на одиницю вкладених коштів, так і в прибутку, який несе в собі кожна отримана грошова одиниця. Показники рентабельності часто виражають у відсотках

Рентабельність реалізації продукції (операційна рентабельність) – ефективність реалізації продукції (товарів, робіт та послуг).

Характеризує ефективність поточної діяльності підприємства і обґрунтованість його цінової політики.

$$R_{\text{рп}} = \frac{\text{ОП}}{\text{ЧД}}$$

При розрахунках показників рентабельності реалізації продукції в цьому випадку рекомендовано використовувати прибуток від реалізації продукції (операційний прибуток), оскільки лише він характеризує операційну діяльність підприємства. Проте в моделі аналізу чинників ефективності бізнесу Дюпон, яку ми опрацюватимемо далі в цій роботі, у чисельнику використовується показник чистого прибутку.

Нормативне значення $R_{\text{рп}}$. Чим вища маржа операційного прибутку, тим краще компанія здійснює свою діяльність. Як правило, підприємства, які демонструють тенденцію до збільшення маржі операційного прибутку, також показують підвищення ефективності управління всіма витратами.

Покращення $R_{\text{рп}}$. Якщо значення показника нижче нормативного або бажаного, то доцільно шукати можливості скорочення операційних витрат, а саме витрат на збут, витрат на

управління, витрат на забезпечення виробничого процесу, інших операційних витрат. Наприклад, такими заходами може бути використання програмного забезпечення, яке дозволить вивільнити частину трудових ресурсів, оптимізація витрат на підтримку роботи офісу, оптимізація витрат на маркетингові комунікації і т.д.

3.3. Розрахувати і оцінити рентабельність активів за операційним прибутком

Рентабельність активів R_A (Return on assets (ROA)) - фінансовий коефіцієнт, що характеризує ефективність використання всіх активів підприємства і дає уявлення про те, скільки прибутку припадає на кожну грн., вкладену в майно організації.

Рентабельність активів – відношення чистого прибутку до середнього за період розміру сумарних активів. Інформація про вартість активів може бути отримана з балансу, а інформація про суму чистого прибутку може бути отримана зі звіту про фінансові результати (звіту про прибутки і збитки).

$$R_A = \frac{\text{ЧП}}{A}$$

Сума активів може значно коливатися протягом року, тому при наявності доступу до такої інформації, варто враховувати значення на кінець кварталу, місяця або тижня. Оскільки ми аналізуватимемо два показники – за попередній та звітний періоди, то будемо брати за основу вартість активів на кінець та початок періоду, а значення чистого доходу за попередній та звітний періоди отримаємо із звіту про фінансові результати.

$$R_{A\text{звіт}} = \frac{\text{ЧП}_{\text{звіт}}}{A_{\text{кін}}} , \quad R_{A\text{попер}} = \frac{\text{ЧП}_{\text{попер}}}{A_{\text{поч}}}$$

! N.B. Зверніть увагу при розрахунках на особливість формування показників фінансової звітів за періодами. У балансі (форма №1) у третьому стовпці дані старіші (стан на початок року), а у четвертому – актуальніші (стан на кінець року). В той час як у звіті про фінансові результати навпаки - у третьому стовпці актуальніші дані (звітний період), а у четвертому – попередні. У разі розрахунків показників з даними, отриманими з різних звітів, як рентабельність активів необхідно дані вносити перехресно.

Високе значення показника R_A свідчить про хорошу роботу підприємства. Значення можна інтерпретувати в такий спосіб: було отримано X копійок чистого прибутку на кожен гривню використаних активів. Відображає рентабельність бізнесу важливим є показник рентабельності активів (капіталу).

Норматив R_A . Для оцінювання прибутковості і конкурентоспроможності бізнесу в цілому показник рентабельності активів порівнюють із ціною капіталу в країні. Ціна капіталу виражається через ціну кредиту у %.

Однозначно значення рентабельності в довгостроковому періоді має бути додатнім, аби бізнес зберігав життєздатність. Від'ємне значення рентабельності сигналізує про проблеми. Проте для оцінки ступеня проблем необхідно дослідити значення показника в динаміці, а також наявність резервів для покриття збитків.

Важливо теж аналізувати рентабельності активів в динаміці, тобто зіставляючи значення різних років за період дослідження. Крім цього, варто порівняти значення показника зі значеннями прямих конкурентів (які мають однаковий розмір суми активів або доходу). Чим вищий показник, тим більш ефективним є весь процес управління, адже показник рентабельності активів формується під впливом всієї діяльності компанії.

Покращення R_A . Оптимізація структури активів дозволить скоротити їх обсяг і підвищити рентабельність за умови, що обсяг генерованого прибутку підвищиться або залишиться на попередньому рівні. З огляду на те, що рентабельність активів формується під впливом всіх внутрішніх і зовнішніх факторів, резерви підвищення показника можуть знаходитися у всіх сферах роботи компанії – зростанні обсягу продажів, оптимізації витрат, пришвидшенні процесів.

3.4. Розрахувати рентабельність власного капіталу і надати економічну оцінку

Рентабельність власного капіталу $P_{ВК}$ (**ROE** (Return on Equity)) – відношення чистого прибутку до середнього за період розміру власного капіталу. Рентабельність власного капіталу показує віддачу на капітал акціонерів / власників.

$$P_{ВК} = \frac{ЧП}{ВК}$$

Рентабельність власного капіталу – показник, що вказує, наскільки ефективно використовується власний капітал, тобто скільки прибутку було згенеровано на кожну гривню залучених власних коштів. Цей індикатор є найбільш важливим для власників (акціонерів, учасників), адже дозволяє визначити зростання їх добробуту за аналізований період.

Норматив $P_{ВК}$. Розрахунок коефіцієнта для різних періодів допомагає зрозуміти зміни в прибутковості. Очевидно, що більш високі коефіцієнти кращі, тому що вони демонструють відносне збільшення чистого прибутку, що генерується на ту ж суму капіталу. Тенденція стабільного зростання коефіцієнта рентабельності власного капіталу означає підвищення здатності компанії генерувати прибуток власникам. При зростанні коефіцієнта рентабельності власного капіталу завжди варто перевіряти як змінилися показники фінансової стійкості компанії і чи перебувають вони у межах норми. Оскільки висока рентабельність може супроводжуватися високими борговими ризиками для власників.

Покращення показника $P_{ВК}$. Зниження виробничих, збутових та інших витрат дозволить підвищити чистий прибуток, як і активізація роботи з нарощування доходу. Залучення капіталу із зовнішніх джерел, за умови, що ефективність роботи компанії залишиться на попередньому рівні, призведе також до підвищення рентабельності власного капіталу. Тому робота в цьому напрямку дозволить підвищити рентабельність власного капіталу.

3.5. Заповніть підсумкову таблицю 3 із значеннями показників рентабельності у динаміці та зробіть висновки

Таблиця 4

Аналіз динаміки показників рентабельності АТ «УКРПОШТА» за 2019-2020 рр.

	Значення за звітний період, %	Значення за попередній період, %	Абсолютне відхилення, Δ показника, -/+, %	Відносне відхилення, Темп приросту, %
Рентабельність реалізації продукції				
Рентабельність активів				
Рентабельність власного капіталу				

Зробіть висновки щодо наявності / відсутності ознак легкої кризи

- від'ємні показники рентабельності,
- низькі показники рентабельності порівняно із середньоринковими, значеннями конкурентів та вартістю капіталу в країні,
- негативні тенденції в динаміці абсолютних та відносних показників прибутковості.

Оскільки чистий прибуток утворюється під впливом всіх факторів, які формують доходи і витрати, пошук можливостей підвищення рентабельності можливий і в операційній, і у фінансовій, і в інвестиційній сферах. Оптимізація структури фінансових ресурсів і зниження вартості їх залучення, використання податкових пільг, зниження витрат на виробництво товарів і послуг, оптимізація витрат на маркетингові комунікації, все це дозволить підвищити рентабельність продажів. Звичайно, цей перелік можливих напрямків дій не є вичерпним.

Більш детальну картину може дати аналіз за ефективності за моделлю Дюпон.

4. ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗА МОДЕЛЮ ДЮПОН

У основі факторної моделі у вигляді дерева - показник рентабельності власного капіталу $R_{ВК}$ (ROE), а ознаки - характеризують фактори виробничої та фінансової діяльності підприємства. Простіше кажучи, фактори, що впливають на ROE дробляться з метою з'ясування: які фактори в більшій чи меншій мірі впливають на рентабельність власного капіталу.

Трифакторна модель Дюпон представлена формулою:

$$R_{ВК} = \frac{ЧП}{ЧД} * \frac{ЧД}{А} * \frac{П}{ВК}$$

Підставивши відповідні значення показників отримаємо

$$R_{ВК} = R_{РП} * O_A * K_{ВК}$$

де

$R_{РП}$ – рентабельність реалізації продукції за чистим прибутком

O_A – показник оборотності активів

$K_{ВК}$ – коефіцієнт капіталізації власного капіталу

Як показує формула, **на показник рентабельності власного капіталу за моделлю Дюпон впливають**

- Операційна рентабельність за чистим прибутком
- Ефективність використання активів – показник оборотності активів
- Ефективність фінансування - Фінансовий важіль - коефіцієнт капіталізації власного капіталу

Оскільки детальний аналіз рентабельності ми вже провели, звернемося до показника ділової активності.

4.3. Аналіз оборотності активів

Оборотність активів O_A - показник ділової активності, який демонструє ефективність використання активів компанії. Значення показника говорить про те, скільки товарів і послуг продано за досліджуваний період на кожну гривню використаних активів.

Показник оборотності активів O_A розраховується як відношення чистого доходу до вартості активів.

$$O_A = \frac{ЧД}{A}$$

Нормативне значення O_A . Нормативне значення показника оборотності активів залежить від сфери, в якій діє компанія. Для того, щоб сформулювати висновки про достатню або недостатню оборотність активів, необхідно зробити наступне.

По-перше, варто розглянути показник в динаміці. Тому ми аналізуватимемо два показники – за попередній та звітний періоди, а вартість активів будемо оцінювати на кінець кожного із періодів. Значення чистого доходу отримуємо із звіту про фінансові результати, а дані про вартість активів – із балансу.

$$O_{A_{звіт}} = \frac{ЧД_{звіт}}{A_{кін}}, \quad O_{A_{попер}} = \frac{ЧД_{попер}}{A_{поч}}$$

Позитивною тенденцією є збільшення значення коефіцієнта протягом періоду дослідження.

По-друге, доцільно порівняти значення показника зі значеннями прямих конкурентів. Більш високе значення буде говорити про те, що компанія ефективніше використовує свої обмежені ресурси.

Покращення O_A . Якщо показник недостатньо високий, то необхідно працювати в напрямку оптимізації суми активів. Для цього можна продати частину незавантажених необоротних активів (якщо збільшення завантаженої не планується), знизити суму запасів (якщо їх обсяг надмірний), вжити заходів по поверненню дебіторської заборгованості і т.д. Заходи щодо збільшенню виручки компанії – активізація продажів і скорочення операційного циклу також

позитивно впливають на оборотність активів. Активізації продажів можна досягти комплексом маркетингової політики – покращенні ціноутворення, комунікацій, розвитку програм лояльності, покращенням товарних характеристик. Скорочення операційного циклу – покращенням логістики постачання, виробництва і збуту, покращенням організації робочих процесів – тайм-менеджменту, організації робочих місць та взаємодії, системи комунікацій.

4.4. Оцінювання ефективності фінансування

Ефектом фінансового важеля (левериджу) називають ефект від використання позикових коштів з метою збільшити обсяг операцій і прибуток, не маючи достатнього для цього капіталу.

Фінансовий важіль за формулою Дюпон допомагає розрахувати **коефіцієнт концентрації власного капіталу** - співвідношення пасивів до власного капіталу. Значення показника говорить про те, скільки фінансових ресурсів використовує компанія на кожен гривню власного капіталу.

$$K_{BK} = \frac{P}{BK}$$

Варто теж розглянути показник в динаміці. Тому ми аналізуватимемо два показники – за попередній та звітний періоди.

У компанії, в якій сума позикового капіталу є значно вищою власного, рівень левериджа високий. У свою чергу, таке явище свідчить про високий рівень фінансових ризиків. Тому при виборі політики фінансування фінансовий менеджер, використовуючи фінансовий важіль, повинен грамотно співвіднести підвищення рентабельності капіталу і ризик втрати фінансової стійкості (незалежності) підприємства.

При цьому, необхідно також врахувати той факт, що ефект фінансового важеля працює як на збільшення рентабельності власного капіталу, так і на зменшення. Це залежить від співвідношення рентабельності активів та ціни на позиковий капітал. Якщо рентабельність активів буде нижчою за , то фінансовий важіль буде працювати на зниження рентабельності власного капіталу подальше його вимивання. Суть цього фінансового ризику полягає в тому, що

платежі за кредитами і позиками є обов'язковими, тобто в разі нестачі коштів для погашення даного зобов'язання, підприємство буде змушене ліквідувати частину своїх активів, що, в свою чергу, призводить прямих і непрямих втрат.

Цей додатковий прибуток підсумовується з прибутком на власний капітал, що дозволяє збільшити його рентабельність. Часто саме залучення позикового капіталу дозволяє забезпечити ріст компанії та конкурентоспроможності, а іноді є єдиною можливістю для збереження наявних позицій підприємства в умовах посилення конкуренції. Тому значна частина підприємств постійно працює в умовах використання позикових коштів.

Нормативне значення K_{BK} знаходиться в межах 1,5-2,5. Бажаним є порівняння показника зі значеннями інших учасників ринку, на якому діє підприємство. Для виробничих, телекомунікаційних підприємств норматив $K_{BK} \leq 2$, для підприємств торгівлі та послуг допустимий поріг $K_{BK} \leq 3$.

Перевищення норми занадто висока залежність говорить про те, що рівень фінансових ризиків значний. Для зниження залежності необхідно працювати в напрямку збільшення обсягу власного капіталу. Для цього можна провести додаткову емісію акцій, вкласти отриманий прибуток в роботу компанії, використовувати інші доступні заходи. Занадто низька залежність може говорити про неповне використання можливостей компанією.

Покращення K_{BK} . Для підвищення значення необхідно, як очевидно, залучати додаткові позикові кошти кредитних організацій, банків, інших підприємств і т.д. Це дозволить активізувати виробничу і збутову діяльність, що призведе до збільшення фінансового результату роботи компанії або дозволить досягти інших цілей.

В умовах кризи аналіз ефекту впливу фінансового важеля відіграє особливу роль при виникненні труднощів із платоспроможністю. Тому для ухвалення фінансових рішень в умовах кризи щодо залучення фінансування завжди треба враховувати комбінації таких показників – рівень рентабельності активів за чистим прибутком, стан платоспроможності – показники ліквідності та резерви, а також потенційні ризики затримки платежів та коефіцієнт автономії.

За умови неправильно ухваленого рішення щодо фінансування, підприємство може пришвидшити настання моменту фінансової неспроможності.

Сформувати висновки щодо ступеня впливу зміни окремих показників на рентабельність власного капіталу

- Підставити дані за два періоди у формулу і зробити висновки щодо факторів змін у рентабельності власного капіталу та заповнити таблицю 5.

$$P_{BK} = P_{PP} * O_A * K_{BK}$$

Таблиця 5

Аналіз чинників впливу на рентабельність власного капіталу за моделлю Дюпон для АТ «УКРПОШТА» за 2019-2020 рр.

	Значення за звітний період, %	Значення за попередній період, %	Абсолютне відхилення, Δ показника, -/+ , %	Відносне відхилення, Темп приросту, %
Рентабельність власного капіталу, P_{BK}				
Рентабельність реалізації продукції за чистим прибутком, P_{PP}				
Оборотність активів, O_A				
Коефіцієнт концентрації власного капіталу, K_{BK}				

- Зробити висновки впливу операційної рентабельності, оборотності та ефекту від фінансування на рентабельність власного капіталу за моделлю Дюпон

5. ЕКСПРЕС-АНАЛІЗ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ

Платоспроможність – це здатність підприємства своєчасно і в повному обсязі виконувати свої платіжні зобов'язання перед кредиторами.

Платоспроможність визначається системою норм і коефіцієнтів, які враховують фактичні й потенційні фінансові ресурси учасника платіжного обігу, співвідношення його поточних грошових надходжень і платежів.

Навіть якщо рентабельність є високою, компанія може виявитися банкрутом за умови, що короткострокові зобов'язання перед кредиторами не будуть погашені протягом певного часу. Поточні зобов'язання та оборотні активи є взаємопов'язаними. Зазвичай, короткострокові зобов'язання погашаються за рахунок грошових коштів, які згенеровані оборотними активами.

Термін "ліквідність" позначає швидкість, з якою актив може бути конвертований в гроші без відчутної втрати вартості. За інших однакових умов компанія з більш ліквідними активами зможе більш легко відповісти за своїми терміновими зобов'язаннями, ніж компанія з меншою часткою ліквідних активів. Здатність підприємства відповідати за поточними зобов'язаннями стає особливо важливою для всіх економічних агентів під час кризи.

Показники ліквідності вказують на збалансованість поточних зобов'язань та оборотних активів підприємства та свідчать про рівень ризику наявності розривів у платіжному календарі. Значення цих коефіцієнтів, що знаходиться в межах нормативних значень, свідчать про збалансованість структури капіталу, здатність суб'єкта господарювання відповідати за своїми короткостроковими зобов'язаннями, тобто вчасно погашати наявні борги та правильно організувати готівкові та безготівкові розрахунки підприємства.

Цей процес базується на перетворенні оборотних активів у грошові засоби для подальшого спрямування на розрахункові рахунки постачальників, зарплатні рахунки персоналу, у бюджетні фонди тощо.

5.1 Показник загальної платоспроможності - коефіцієнт покриття

У загальному випадку компанія конвертує свої оборотні активи в грошову форму, а ці гроші вже використовуються для покриття зобов'язань. З цього випливає, що оцінити ліквідність і платоспроможність компанії можна, порівнявши ці елементи балансу. Показник поточної ліквідності робить саме це.

Коефіцієнт покриття визначається як відношення оборотних активів до короткострокових зобов'язань. Тобто формула має наступний вигляд:

$$K_{\text{п}} = \frac{\text{ОА}}{\text{ПЗ}}$$

Показник поточної ліквідності - це індикатор здатності компанії відповідати за поточними зобов'язаннями за допомогою оборотних активів.

Норматив $K_{\text{п}} \geq 1,2 - 2$. Для визначення точнішого нормативного значення показника необхідно порівняти поточну ліквідність компанії зі значеннями конкурентів у галузі. У багатьох сферах значення нижче 2 є адекватним, в той час як в інших - оптимальне значення значно вище.

Загалом діє правило - чим довший операційний цикл, тим вищим показник поточної ліквідності повинен бути. Також поточна ліквідність великого числа успішних компаній є досить низькою. Це пов'язано з поліпшенням процесу планування і бюджетування, підвищенням якості контролю дебіторської заборгованості і рухом запасів. В часи стрімкого зростання показник покриття може знаходитися в межах 1,2. В кризові часи рекомендовано його тримати на позначці $K_{\text{п}} \geq 1,5$

Значення $K_{\text{п}} \leq 1$ є критичним, бо порушує золоте правило балансу і несе значні ризики. З іншого боку $K_{\text{п}} > 2$ свідчить про неефективну структуру активів, зокрема занадто великі резервування, що впливає на зниження рентабельності.

Покращення $K_{\text{п}}$. Для підвищення значення поточної ліквідності необхідно працювати в напрямку підвищення суми оборотних активів і зниження суми поточних зобов'язань. Для зниження суми поточних зобов'язань можна, наприклад, домовитися

про надання кредитних коштів на більш тривалий період часу. Якщо $K_p > 2$ є необхідність поліпшення процесу планування і бюджетування, роботи із дебіторської заборгованістю і рухом запасів.

5.2. Оцінювання показника швидкої ліквідності

Коефіцієнт швидкої ліквідності (термінової ліквідності) - індикатор короткострокової ліквідності компанії, який вимірює здатність компанії вчасно погасити свої короткострокові зобов'язання з допомогою високоліквідних активів.

До високоліквідних активів можна віднести грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції, дебіторську заборгованість. Цей показник схожий на показник поточної ліквідності, адже показує рівень платоспроможності компанії. Проте показник швидкої ліквідності є більш консервативним і точним, адже дозволяє виключити менш ліквідні оборотні активи.

Нормативне значення $K_{шл} > 0,6 - 0,8$ за звичайних умов. І зростає до $K_{шл} > 1$ в умовах кризи. Таке значення вказує на те, що в компанії досить ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями.

Оптимальне значення показника залежить від сфери діяльності та особливостей фірми. Тому щоб сформулювати точні висновки, необхідно порівняти показник з попередніми роками та іншими компаніями в індустрії. Бізнес, який продає товари та послуги за готівку без використання комерційних кредитів, залишатиметься платоспроможним при відносно низькому значенні швидкої ліквідності. І навпаки, якщо компанія активно кредитує своїх покупців за допомогою товарних кредитів і оборотність дебіторської заборгованості є низькою, то бажаним є більш високе значення показника швидкої ліквідності (вище одиниці).

Коефіцієнт швидкої ліквідності розраховується за формулою

$$K_{шл} = \frac{OA - З - ВМП}{ПЗ}$$

Покращення $K_{ШЛ}$. Якщо значення показника є нижче нормативного, то слід працювати в напрямку збільшення суми високоліквідних активів і зниження суми поточних активів.

5.3. Показник абсолютної ліквідності

Коефіцієнт абсолютної ліквідності - співвідношення найбільш ліквідної частини активів і поточних (короткострокових) зобов'язань. До найбільш ліквідної частини активів належать грошові кошти та їх еквіваленти. Показник демонструє частку поточних зобов'язань компанії, яка може бути погашена негайно і розраховується як відношення грошових коштів та поточних фінансових інвестицій до короткострокових зобов'язань.

$$K_{АЛ} = \frac{ГК + ПФІ}{ПЗ}$$

Нормативне значення $K_{АЛ} = 0,1 - 0,2$ прийняте в міжнародній практиці. Більш низький показник вказує на те, що компанія не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром.

Значення вище нормативного в звичайних умовах також може вказувати на проблеми в компанії і свідчити про неефективну стратегію управління фінансовими ресурсами. Тому занадто високий показник абсолютної ліквідності в класичному міжнародному фінансовому менеджменту говорить про те, що значна частина капіталу відволікається на формування непродуктивних активів. Проте в Україні фінансисти рекомендують тримати цей показник на рівні $> 0,5$.

В умовах кризи і високих ризиків несвоєчасності платежів в цілому, критично важливо мати запас платоспроможності, тому рекомендованим показником є $K_{АЛ}$ в межах 0,7-0,8.

Покращення $K_{АЛ}$. Якщо значення показника нижче нормативного, то компанія може залучити позикові кошти, реалізувати частину зайвих активів для збільшення суми найбільш ліквідних активів.

Заповніть таблицю динаміки показників ліквідності та зробіть висновки.

Таблиця 6

**Експрес-аналіз динаміки коефіцієнтів ліквідності АТ
«УКРПОШТА» за 2019-2020 рр.**

	Нормативне значення		2020	2019	Абсолютне відхилення Δ показника, -/+, %
	В звичайних умовах в Україні	В умовах кризової економіки			
Коефіцієнт покриття	≥ 1,2	≥ 1,5			
Коефіцієнт швидкої ліквідності	> 0,6 – 0,8	> 1			
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2-0,5	>0,7-0,8			

На основі отриманих даних виконати такі завдання:

- Надати економічну інтерпретацію отриманих результатів
- Виявити ознаки кризи платоспроможності на основі висновків щодо показників ліквідності
- Прокоментувати тенденції динаміки показників ліквідності
- Надати рекомендації

Показники ліквідності вказують на збалансованість поточних зобов'язань та оборотних активів підприємства та свідчать про рівень ризику наявності розривів у платіжному календарі. Значення цих коефіцієнтів, що знаходиться в межах нормативних значень, свідчать про збалансованість структури капіталу, здатність підприємства відповідати за своїми короткостроковими зобов'язаннями, тобто вчасно погашати наявні борги та правильно організувати готівкові та безготівкові розрахунки підприємства.

6. ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

Одним із способів перевірки рівня забезпечення фінансової рівноваги є визначення відповідності окремих позицій балансу вимогам золотого правила фінансування.

6.1. Перевірте чи у сформованій структурі активів та капіталу підприємства дотримане золоте правило фінансування

Золоте правило фінансування

1. Терміни, на котрі мобілізують фінансові ресурси, повинні збігатися з тими строками, на які ці кошти інвестують у конкретні фінансові чи реальні господарські проекти. Тобто грошові кошти повинні бути залучені на термін, не менший від того, на який їх “заморожують” у необоротних та оборотних активах фірми.

2. Потребу в капіталі для фінансування необоротних активів необхідно покривати за рахунок власного капіталу та довгострокових позик

Необоротні активи	Власний капітал
	Довгострокові зобов'язання
Оборотні активи	Поточні зобов'язання

Рис. 1. Золоте правило фінансування

Матриця складається на основі даних балансу на кінець звітного періоду. Допускаються відхилення в бік збільшення покриття власним капіталом необоротних активів та залучення довгострокових зобов'язань для формування стратегічних оборотних активів – запасів сировини, матеріалів.

6.2. Аналіз фінансової автономії

Показник фінансового важеля є оберненим до показника фінансової автономії, який є індикатором фінансової стійкості, вказує на здатність компанії проводити прогнозовану діяльність в довгостроковій перспективі і сигналізує ризики.

Показник фінансової автономії - один з найбільш важливих коефіцієнтів фінансової стійкості в кризовому аналізі. Він дорівнює співвідношенню власного капіталу компанії до всіх фінансових ресурсів.

$$K_{\text{ФА}} = \frac{\text{ВК}}{\text{П}}$$

Значення показника говорить про те, яку частину своїх активів компанія здатна профінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів. Наприклад, якщо коефіцієнт дорівнює 0,48, то це означає, що компанія здатна профінансувати 48% активів за рахунок власного капіталу.

Цей показник важливий як для власників, так і для кредиторів компанії. Низьке значення показника буде сигналізувати про високий рівень ризиків і низьку стійкість компанії в середньостроковій перспективі. Наприклад, якщо компанія здатна генерувати прибуток і є платоспроможною в поточних умовах, то це не означає, що компанія зможе стабільно діяти при зміні ринкової ситуації. І низька частка власного капіталу, зазвичай, супроводжується значними фінансовими витратами (процентні платежі, інші витрати на залучення і використання позикових коштів). Тому зміна ринкової ситуації може привести до ситуації, коли сума операційних витрат і фінансових витрат буде перевищувати фінансовий результат компанії. Тривалий вплив такого фактора, безумовно, призведе до банкрутства.

В умовах кризи фінансова автономія дає власникам як значну тактичну перевагу – уникнення ризиків змін умов кредиторів, можливість швидкого перетворення частини позаоборотних активів в оборотні, швидке ухвалення рішень, уникнення трансакційних витрат з обслуговування заборгованості, які зазвичай зростають в умовах кризи (перегляд умов, переговори щодо відтермінувань і т.ін.)

Нормативне значення $K_{ФА}$. Як було сказано, перед компанією стоять різні цілі – з однієї сторони генерувати прибуток, а з іншої - залишатися стабільною в середньо- і довгостроковій перспективі. Тому нормативне значення показника знаходиться в межах 0,4 - 0,6.

Більш низьке значення може говорити про високий рівень фінансових ризиків. Особливо в комбінації з проблемними показниками платоспроможності. Тому значення показника 0,3 і нижче мають бути предметом детальнішого кризового аналізу.

Значення показника фінансової автономії вище 0,6 говоритиме про те, що компанія використовує не весь свій потенціал. При аналізі фінансової автономії можна порівняти показник з конкурентами (такого ж розміру).

Для різних галузей нормативне значення буде відрізнятися. Наприклад, для комерційних банків характерне значення 0,05 і менше. Для нових компаній, які ще не зарекомендували себе на ринку, частка власного капіталу буде високою.

Негативне значення показника говорить про швидке банкрутство і дії по відновленню фінансової стійкості необхідно застосовувати негайно.

Покращення $K_{ФА}$. Якщо значення фінансової автономії нижче нормативного значення, то необхідно працювати в напрямку підвищення значення показника. Якщо платоспроможність вже порушена, то бажаним заходом є вкладання додаткових коштів власниками або залучення стороннього інвестора. Можливо у рамках санаційних процедур із зміною власності. Якщо ж ліквідність компанії в нормі, і вона здатна збалансувати вхідні і вихідні грошові потоки, то заходи щодо підвищення стійкості компанії можуть бути не терміновими. Для цього компанія може, наприклад, реінвестувати отриманий прибуток протягом наступних кількох років.

- Розрахувати показники фінансової автономії у двох періодах
- Надати економічну інтерпретацію отриманих результатів
- Прокоментувати тенденції динаміки коефіцієнта автономії
- Надати рекомендації

6.3. Аналіз робочого капіталу

Робочий капітал - різниця між оборотними активами підприємства та його короткостроковими зобов'язаннями. Тобто, робочий капітал є тією частиною оборотних активів, яка фінансується за рахунок власних коштів та довгострокових зобов'язань.

Визначення величини робочого капіталу

$$РК = ОА - ПЗ$$

Робочий капітал необхідний для підтримки фінансової стійкості підприємства. Наявність робочого капіталу свідчить про те, що підприємство не тільки здатне сплатити власні поточні борги, а й має фінансові ресурси для розширення діяльності та інвестування.

Показник робочого капіталу безпосередньо корелює з коефіцієнтом покриття. І відповідно є додатним, коли $K_p > 1$.

Оптимальна величина РК у залежить від особливостей діяльності компанії, зокрема від її масштабів, обсягів реалізації, швидкості оборотності матеріальних запасів і дебіторської заборгованості. Під час кризи наявність достатнього робочого капіталу може стати критично важливим для «буферизації» різноманітних проблем, що виникають у різних сферах діяльності підприємства.

Платоспроможність підприємства визначається передусім величиною і маневреністю його робочого капіталу. Як нестача робочого капіталу, так і його надлишок може бути негативною ознакою.

Покращення РК . Якщо сума довгострокових кредитів перевищує робочий капітал ($РК < ДЗ$), то це свідчить, що підприємство використовує частину довгострокових позик і кредитів на фінансування поточних операцій, тобто здійснює нецільове їх використання.

При зменшенні РК необхідно з'ясувати, за рахунок чого це відбулося і як це вплинуло на маневреність робочого капіталу.

В умовах кризи платоспроможність відіграє ключову роль, тому варто провести так званий стрес-тест робочого капіталу, дослідивши надійність усіх ключових складових поточних активів та зобов'язань; дебіторської заборгованості, запасів, зобов'язань з виплати заробітної плати, розрахунків з постачальниками, з банками та за податками (рис 2.)

Актив/Зобов'язання	Сценарій
Дебіторка	Падіння доходу, збільшення коефіцієнта оборотності дебіторки
Складські запаси	Падіння доходу, збільшення операційного циклу, різкий ріст цін на сировину і матеріали
Зобов'язання перед працівниками	Частка ФТЕ, падіння доходу, неможливість звільнити працівників, неможливість зменшення зп, максимально можливий час невиплати зп.
Зобов'язання перед постачальниками	Збільшення постачальників, які працюють з авансом, падіння продажів
Зобов'язання перед кредиторами	Податкові канікули лише на 3 місяці, збільшення відсоткової ставки, падіння вартості застави, збільшення заставних коефіцієнтів

Рис. 2. Стрес-тестінг робочого капіталу в умовах кризи

"Нормальні" межі величини робочого капіталу для конкретної компанії можна встановити розрахунково, спираючись на досвід кредитних аналітиків і орієнтуючись на показник, який характеризує ступінь покриття поточних активів власними джерелами фінансування.

Цей показник називають **коефіцієнтом забезпеченості власними оборотними коштами** і розраховується він за формулою:

$$K_{\text{ВОК}} = \frac{OA - ПЗ}{OA}$$

Нормативне значення показника забезпечення оборотних активів власними коштами: $K_{\text{ЗВК}} > 0,1$. Високе значення говорить про фінансову стійкість компанії і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування компанії. І навпаки, значення нижче нормативного свідчить про значну фінансову залежність підприємства від зовнішніх кредиторів. В умовах погіршення ринкової ситуації компанія, в такому випадку, не зможе продовжити свою діяльність. Негативне значення показника говорить про те, що весь власний капітал і довгострокові джерела спрямовані на фінансування необоротних активів і в компанії немає довгострокових коштів для формування власного оборотного капіталу.

Покращення $K_{\text{ЗВК}}$. Для підвищення показника можна оптимізувати структуру оборотних і необоротних активів, залучити додаткові кошти власників, змінити поточну дивідендну політику і реінвестувати чистий прибуток в компанію і т.д.

7. ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА

7.1. Методом інтегральної оціни загрози банкрутства є **коефіцієнт фінансування важколіквідних активів**, який застосовується у зарубіжній практиці фінансового менеджменту. Для цього визначається якою мірою ці активи (сума всіх позаоборотних активів та оборотних активів у формі запасів) фінансується власними і позиченими коштами. Проведіть експрес-тест ймовірності банкрутства за моделлю фінансування важколіквідних активів.

Рівень загрози банкрутства підприємства відповідно до цієї моделі оцінюється за такою шкалою:

	Ймовірність банкрутства
$ПА+З < ВК$	дуже низька
$ПА+З < ВК+ДЗ$	можлива
$ПА+З < ВК+ДЗ+ПЗ$	висока
$ПА+З > ВК+ДЗ+ПЗ$	дуже висока

Рис. 3. Шкала оцінювання ймовірності банкрутства за моделлю фінансування важколіквідних активів

7.2. Модель прогнозування банкрутства У. Бівера

Американський економіст Вільям Бівер в 1966 році опублікував свою роботу, в якій вперше використав фінансові коефіцієнти для передбачення ймовірності настання банкрутства компаній. Вибірка включала в себе 79 компаній США, що збанкрутували в 1954-1964 роках. Для кожної збанкрутілої компанії в вибірку була додана компанія небанкрут за принципом відповідності.

7.2.1. Коефіцієнт Бівера дозволяє отримати загальну оцінку здатності підприємства до нейтралізації фінансової кризи

Коефіцієнт Бівера розраховується як відношення прогнозованого чистого грошового потоку (чистий прибуток і амортизація) до суми зобов'язань.

$$K_B = \frac{ЧП + Ам}{ДЗ + ПЗ}$$

Нормативне значення K_B . Значення Коефіцієнта Бівера більше 0,2 свідчить про життєздатність підприємства і здатність до подолання кризи.

У разі коли цей показник не перевищує 0,2, це свідчить про небажане скорочення частки прибутку, яка спрямовується на розвиток виробництва.

Коливання значення в межах $-0,15 < K_B < 0,15$ прогнозує настання банкрутства протягом наступних 5 років. Рекомендовано шукати додаткові джерела фінансування через залучення нових партнерів, продаж акцій підприємства, чи реорганізації.

Значення $K_B > -0,15$ свідчить про ймовірність банкрутства вже найближчого року і необхідність пошуку ефективних форм зовнішньої санації.

Розрахувати коефіцієнт Бівера для підприємства за два періоди і зробити висновки про структуру капіталу, спрогнозувати ймовірність подолання кризи та ризику настання банкрутства.

7.2.2. Комплексна система оцінки ризиків банкрутства У. Бівера передбачає порівняння декількох фінансових коефіцієнтів з нормативними значеннями. До цих коефіцієнтів належать

1. Коефіцієнт Бівера K_B
2. Коефіцієнт покриття, K_P
3. Рентабельність активів, P_A
4. Коефіцієнт концентрації власного капіталу, $K_{ВК}$
5. Коефіцієнт покриття активів власними оборотними засобами, $K_{АВОК}$

Перші чотири показники вже були розраховані нами в цій роботі. Розрахунок коефіцієнта покриття активів власними оборотними коштами $K_{АВОК}$ здійснюємо за формулою

$$K_{АВОК} = \frac{ОА - ПЗ}{А}$$

Відповідно до результатів розрахунків і порівняння підприємству присвоюється один із трьох станів

1. Фінансово стійке
2. Ймовірне банкрутство впродовж 5 років, якщо не змінити управління
3. Ймовірне банкрутство впродовж наступного року

Внесіть дані показників досліджуваного підприємства за звітний період у таблицю і кольором відтінить комірку групи, у яку потрапляє значення показника.

Таблиця 7

**Оцінювання ризиків банкрутства за моделлю Бівера для АТ
«УКРПОШТА» за 2020 рр.**

	Розрахункове значення	Група 1 Фінансово стійке	Група 2 Ймовірне банкрутство впродовж 5 років	Група 3 Ймовірне банкрутство впродовж 1 року
Коефіцієнт Бівера K_B		$\geq 0,4 - 0,45$	$< 0,17$	$< -0,15$
Коефіцієнт покриття, K_P		≥ 2	1-2	≤ 1
Рентабельність активів, R_A		$> 10 \%$	4-6 %	-22 %
Коефіцієнт концентрації власного капіталу, K_{VK}		$> 0,63$	0,4-0,6	$> 0,2$
Коефіцієнт покриття активів власними оборотними засобами		0,4	0,3-0,4	$\sim 0,06$

Висновки щодо потенційних ризиків банкрутства

Готуючи аналітичні висновки за моделлю Бівера варто звернути увагу також на попередні висновки та розрахунки, оскільки модель не враховує:

1. по-перше, чинників зміни ділового середовища – пришвидшення, зростання конкуренції та ділової активності;
2. по-друге, національні особливості ведення бізнесу, внутрішню конкуренцію, ризики та норми рентабельності;
3. і, по-третє, галузеві особливості бізнесу та його операційну специфіку, передусім органічну тривалість операційного циклу.

При формуванні висновків також варто взяти до уваги обмеження, які загалом мають аналогічні фінансові моделі:

- використовується невелика кількість показників,
- відсутня інтегральна оцінка,
- тривалий горизонт прогнозування,
- відсутність вагових коефіцієнтів,
- суб'єктивність з визначенням фінансового стану за кожним показником окремо, що дає загальний інтуїтивний характер,
- суб'єктивність висновків при різних за показниками значень коефіцієнтів.

8. ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ ВИСНОВКІВ

- Зробити загальний висновок про масштаби кризового стану досліджуваного підприємства та способи реагування

Масштаб кризового стану	Спосіб реагування
Відсутність ознак кризи	Продовження діяльності, мінімізація ризиків та покращення показників
Легка фінансова криза	Нормалізація поточної фінансової діяльності
Глибока фінансова криза	Задіяння внутрішніх механізмів фінансової стабілізації
Катастрофічна фінансова криза	Пошук ефективних форм зовнішньої санації або ліквідація

Рис. 4. Шкала відповідності способу реагування до масштабу кризового стану

Основні вимоги до висновків

1. Несуперечність і жорсткий логічний взаємозв'язок з основними результатами проведеного аналізу;
2. Відсутність прямих повторень тексту основного аналізу;
3. Неприпустимість висновків, не обґрунтованих основним текстом;
4. Висновки повинні характеризувати розглянутий період або явище;
5. Висновки повинні містити загальні прогностні оцінки перебігу процесів на найближчу перспективу;
6. Текст висновків повинен бути коротким.

9. ПІДГОТОВКА АНАЛІТИЧНОЇ ЗАПИСКИ

На основі проведеного експрес-аналізу підготувати аналітичну записку для керівника компанії.

Аналітична записка - документ, що містить узагальнений матеріал про які-небудь дослідження.

Метою написання аналітичної записки, як правило, є візуалізація, формулювання проблеми чи концепції, а також формулювання висновків. Обов'язково включаються пропозиції щодо варіантів вирішення проблем(и), які базуються на доступній інформації.

Структура аналітичної записки

Жорстких вимог до структури або обсягу аналітичної записки немає. Базовий варіант структури аналітичної записки може складатися з наступних частин:

- Анотація
- Зміст
- Вступ
- Основна частина
- Висновки
- Підпис
- Програми наступних дій

Анотація

В анотації коротко викладається суть змісту документа, причини і обставини його появи, цілі та завдання об'єкту, методи дослідження, обґрунтування та отримані результати. Кожен з цих параметрів починається з абзацу. В анотації вказуються використувані джерела інформації. Розмір анотації не повинен перевищувати 2/3 сторінки формату А4.

Зміст

Включає в себе перелік всіх структурних частин документа із зазначенням номерів сторінок, на яких розміщується початок кожної частини.

Вступ

Включає в себе кілька складових частин, які не виділяються підзаголовками, але присутні в обов'язковому порядку. Вступ включає

в себе постановку проблеми (тобто її призначення, характеристику основних методологічних принципів при її вивченні, чітко сформульовану мету, причини і підстави дослідження, коло питань, що підлягають розгляду). Роз'яснюється, яка методика використовувалася при обробці інформації.

Основна частина

Викладається суть дослідження. У логічній послідовності дається виклад досліджуваних питань теми (виділених, як правило, в підрозділи) на основі самостійного вивчення джерел і залучення, де це необхідно, дослідницької та іншої літератури. Поетапний аналіз та узагальнення. Висування гіпотез, версій і їх обґрунтування. Складається з розділів і підрозділів.

Висновки

Наприкінці Аналітичної записки повинні бути обов'язково Висновки, Прогноз і Пропозиції (Рекомендації). Будуються вони на підставі результатів аналізу матеріалів, наведених у розділах, але не повторюють їх, а узагальнюють.

Виходячи з висновків, вказується перелік заходів, пропозицій або їх варіанти для запобігання причин, наслідків тієї чи іншої події, а також прогнозуються ті події, дії, які можуть відбутися, якщо не виконати або не брати до уваги ці висновки і пропозиції.

Вступні та заключні частини виділяються курсивом.

Обсяг підсумкового висновка не повинен перевищувати однієї сторінки.

Підпис

Наприкінці Аналітичної записки, під висновками і пропозиціями повинна бути відмітка про виконавця, що включає в себе відповідальних виконавців даного документа із зазначенням їх посад в організаційній структурі, а також дата підпису та номери службових телефонів.

Додатки

Долучаються різні таблиці, графіки, умовні позначення, глосарій, математичні формули і розрахунки, а також інша другорядна інформація, яка доповнює основну частину документа. Список використаних джерел та літератури, складається при необхідності і на вимогу.

Рекомендації щодо написання аналітичної записки

- Весь текст аналітичної записки повинен був спрямований на досягнення мети. Цілей може бути декілька, але краще, щоб їх було небагато, ще краще - одна.
- Якщо Ви пишете аналітичну записку самостійно, обов'язково запитуйте інформацію у своїх колег з інших структурних підрозділів або сторонніх організацій - це підвищить об'єктивність аналітичної записки.
- При підготовці документа необхідно використовувати наявні методики збору інформації та зіставлення фактів.
- Факт як такий містить у собі недостатньо сенсу, якщо його не розглядати в поєднанні з деякими іншими фактами або не вказати на його значення.
- Текст аналітичної записки повинен бути зрозумілий, наукові терміни, вирази, які використовуються при дослідженні тієї чи іншої проблеми необхідно замінювати поняттями для широкої аудиторії. У разі неможливості їх замінити іншими, вони можуть бути залишені, але обов'язково приводиться в додатку і розкриватися докладно.
- Загальний розмір аналітичної записки, без додатків повинен бути не більше 7-12 сторінок.
- Основні розділи аналітичної записки починають щоразу з нової сторінки.
- Листи аналітичної записки брошурують тільки після затвердження тексту керівником підрозділу.
- При використанні електронних документів з різними стилями викладу, шрифтами і т. п. необхідно обов'язково переформатувати і навести дані до тих технічних характеристик, які прийняті в компанії.
- Для презентацій аналітичну записку при необхідності слід переплести в щільні обкладинки і оформити текст, графіки та діаграми в кольорі.

Аналітична записка повинна бути ретельно вивірена відповідальним виконавцем і підписана ним, а потім передана на перевірку, узгодження, корекцію керівнику підрозділу, який уважно вивчає цей документ, вносить зміни за згодою автора. Після коригування керівник підрозділу підготовлений документ передає керівнику оргструктури на розгляд. У разі виявлення будь-яких неточностей, помилок і т. п. в документі виконавець вносить зміни і передає його в двох примірниках разом з електронною версією через свого керівника підрозділу керівнику оргструктури.

ЗАХИСТ ТА ОЦІНЮВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Процедура захисту передбачає стислий виклад студентом головних результатів, висновків та рекомендацій, відповіді на запитання викладача та дискусію з іншими студентами.

При оцінюванні береться до уваги:

- зміст та оформлення роботи;
- глибина оволодіння студентом досліджуваної теми;
- вміння вести дискусію, обґрунтовувати й відстоювати свою точку зору;
- вміння чітко та аргументовано відповідати на поставлені запитання

Максимальний бал, який студент може отримати за виконане завдання, передбачений навчальною програмою та силабусом дисципліни – 14.

Критерії оцінювання індивідуальної роботи

Критерій	Бал
Повнота та точність розрахунків	4
Обґрунтованість рекомендацій	3
Оформлення роботи	1
Своєчасність виконання завдань	3
Захист роботи	3
Всього	14

Якщо у процесі підготовки та захисту індивідуального завдання будуть виявлені **ознаки академічної недоброчесності** студентами, а передусім несамолюбне виконання роботи, списування, обман – **завдання не буде зараховано**. Можливості повторної здачі надано не буде.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бланк І.О.* Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. К.: Ельга-Н, 2008. 724 с.
2. *Жовтанецький А.* Фінанси в кризу: як малому і середньому бізнесу планувати нову реальність. Проект LvBS «Бізнес VS Криза» [Відео]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=UTS6Gv0No2s>
3. *Кундицький О.О.* Фінансовий менеджмент: Навч. посібник / О.О. Кундицький. Львів: «Новий світ – 2000», 2014. 288 с. – ISBN: 9789664182628
4. *Литвин Б. М., Стельмах М. В.* Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – К.: «ХайТек Прес», 2008. – 336 с. URL: http://library.wunu.edu.ua/files/EVD/book_FIN_ANALIZ.pdf
5. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджено наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27 червня 1997 р. N 81. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/reg2092?an=1&ed=1997_06_27
6. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ME06025?an=618>
7. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / [Скаска О.І., Виклюк М.І., Майор О.В., Тимчишин-Чемирус Ю.В. та ін.]. – Львів: Растр-7, 2018. – 414 с.
8. Investopedia Dictionary URL: <https://www.investopedia.com/>

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Економічний факультет

Кафедра менеджменту

ІНДИВІДУАЛЬНА САМОСТІЙНО РОБОТА
з курсу «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА І АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ»

на тему:

«Аналітична записка за проведеною кризовою експрес-
діагностикою фінансової звітності ПАТ «УКРТЕЛЕКОМ»

Виконав (ла)
студент(ка) групи _____

_____

Перевірила:
доц. Кохан М.О.

Львів – 202_.

ЗМІСТ

Вступ

Анотація

Загальна характеристика підприємства

Аналіз ефективності

Оцінка платоспроможності і стійкості

Прогнозування банкрутства

Висновки

Програми наступних дій

Кохан М.О. Методичні рекомендації щодо підготовки та оформлення індивідуальної самостійної роботи «Кризова експрес-діагностика фінансового стану» з курсу «Економічна безпека та антикризове управління» [Електронний ресурс]/ М.О. Кохан; система управління електронним курсами ЛНУ ім. І. Франка moodle. 2021. 42 с.

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2021